

DE ONZICHTBARE ACTEUR

BOEK - II

Violbouwer Sanskaro van der Knaap, in zijn eerste atelier in Baarn, geschilderd door Pari rond 1998.

DE ONZICHTBARE ACTEUR

gerijmde vertelsels van een zwerver

een autobiografie

BOEK II

door

PARI ALEXANDER SCHOOREL

Schrijver: Pari Alexander Schoorel
Coverontwerp: Manjula Schoorel – Goedhart
Coverfoto genomen door Diti (Brunswick Heads, Australië, januari 2012)
Foto binnenpagina: schilderij van Pari uit 1998: de vioolbouwer Sanskaro.

ISBN: 9789402114508

De schrijver verzoekt fotografen die niet zijn
genoemd contact met hem op te nemen.

pari.schoorel@hetnet.nl

info:

www.bravenewbooks.nl/parialexanderschoorel

www.parialexanderschoorel.com

© Pari Alexander Schoorel, 2016, Annen

*The positive people have to come out in the light,
and tell with emphasis their own experiences
and what they understand about me
and my relationship with my people.*

(...)

*I want you to remember always:
when you have something to share -
don't stop there, share it.*

*Humanity is in need, as it has never been in need,
of people who can create new hope for a new dawn.*

Osho

Uit *The New Dawn* - lezing 14

25 juni 1987 – ochtend

Voor *Manjula*,
omdat zij, altijd maar weer, alles met mij deelt –
en dat is heel wat.

Manjula, getekend door Pari. 1998.

Verantwoording

In de **Verantwoording** in *BOEK I* van *De Onzichtbare Acteur* vertelde ik al dat ik sedert 2004 bezig ben geweest met schrijven aan *BOEK II*, bijna tien jaar dus, dikwijls met lange tussenpozen. Vrijwel elk verhaal in dit tweede deel is het gevolg van onverwachte gebeurtenissen, ontmoetingen of reizen. Niettemin sluiten veel verhalen toch aan op iets uit mijn vertelsels in *BOEK I*. Verschillende malen besloot ik dit *BOEK II* als afgerond te beschouwen, maar dan waren er toch weer belevenissen waarvan ik u, lezer, deelgenoot wilde maken.

Maar nu, in de herfst van 2013, is het dan toch zover. Voor mijn gevoel is het materiaal kleurrijk en afwisselend genoeg om u te vermaken. Het verslag van onze reis naar Nepal voelt als een mooie afsluiting. Bovendien heb ik sterk het gevoel dat het publiceren van mijn kleine boodschap in deze dagen toegenomen urgentie heeft.

Het wordt mij iedere dag duidelijker dat ik dit *BOEK II* moet publiceren. Net zoals het duidelijk werd dat ik *BOEK I* moest publiceren in de zomer van dit jaar 2013. Er zijn dingen die domweg uitgesproken (opgeschreven) *moeten* worden. Zelfs wanneer ik hiermee maar een paar mensen bereik – ik weet dan dat ik heb gedaan wat ik kon.

Het zal u niet ontgaan dat er nu geen sprake meer is van gebrek aan chronologie – het (zo nu en dan) van hot naar her springen in de tijd is in dit *BOEK II* niet meer aan de orde, terwijl dat in *BOEK I* voor mij (zo nu en dan) een vanzelfsprekendheid was.

Ik ontvang een aantal bemoedigende en soms zeer vriendelijke reacties van lezers n.a.v. het *BOEK I*. Het boek blijkt menigeen te boeien. Die respons heeft mij natuurlijk extra vertrouwen gegeven om dit tweede deel te publiceren.

Pari Alexander Schoorel

BOEK II

Proloog	10
Osho aan het woord	13
Deel I - Encore	
Hoofdstuk 1 - Tussen de mazen van de zichtbaarheid	16
Hoofdstuk 2 - Het gesol met <i>Als Twee Druppels Water</i>	21
Hoofdstuk 3 - Bezoek van Ivo Niehe	39
Hoofdstuk 4 - Het hupje van Van Dis	54
Deel II - Stukgeslagen dromen?	
Hoofdstuk 5 - Romeo en Julia herboren (en weer gestorven?)	61
Hoofdstuk 6 - Australië: de vrede en het verdriet, Gondwana	76
Hoofdstuk 7 - Ocean Shores	90
Hoofdstuk 8 - De dood van mijn moeder - en <i>Naschrift en Brief</i>	104
Deel III - Een euvel aan mijn rijwiel	
Hoofdstuk 9 - Ongerief	122
Hoofdstuk 10 - Indigo en <i>De Onzichtbare Componist</i>	127
Hoofdstuk 11 - <i>Wilhelmina, kampkind op Java</i>	138
Hoofdstuk 12 - Niemandsland (<i>herinneringen van mijn vader</i>)	149
Deel IV - Waarheen?	
Hoofdstuk 13 - Oude foto's, <i>Armoede</i> en Arun	163
Hoofdstuk 14 - <i>Australia revisited</i>	181
Hoofdstuk 15 - Nepal	244
Hoofdstuk 16 - De Sluizelaarster, nog eens <i>Twee Druppels</i> en <i>Einde</i> .	264

*Pari in 1940. Buitenzorg, Indië. Niet zoveel veranderd, nu, in 2014.
In elke hand een mooi kiezelsteentje?*

Proloog

De wereld raast in een steeds sneller tempo naar een totale apocalyps.

De nucleaire ramp in Japan wordt schandelijk weggemoffeld (door de Japanse regering in de eerste plaats!), regeringen nemen geen verantwoording over de directe gevolgen die deze catastrofe nu al heeft voor de gezondheid van miljoenen mensen (jazekeer, men heeft nu bedacht in maart 2014 bijeen te komen voor overleg over kern-energie - veel te laat dus), de oceanen worden in snel tempo vergiftigd met radioactiviteit (langs de hele westkust van de VS drijven nu al duizenden dode vissen, walvissen komen mismaakt ter wereld – en laten wij ons niet verbeelden dat wij kunnen blijven leven wanneer de wereldzeeën vergiftigd zijn), bij een volgende aardbeving bij Japan zal ook de tweede centrale het begeven en zult u, lieve lezer, deze woorden vermoedelijk niet meer kunnen lezen – immers, er zal dan geen leven meer mogelijk zijn op aarde, is de voorspelling -

de oorlog in Syrië knalt vrolijk verder zonder dat de zogenaamde regeringsleiders daar werkelijk een einde aan willen maken (Poetin voorop natuurlijk, immers – wat een heerlijke bron van inkomsten, al die wapens); Iran gaat rustig door met zijn kernenergieprogramma (besprekingen over een controleerbaar akkoord zijn op 10 november 2013 spaak gelopen) -

olieboringen die de natuur verwoesten worden meedogenloos doorgezet;

India stuurt een zinloze peperdure raket naar Mars, terwijl miljoenen mensen in dat land omkomen van de honger;

de ongebreidelde bevolkingsgroei op de hele aarde (het basisprobleem van alle problemen) gaat onverminderd door;

regenwouden worden in razend tempo hebzuchtig gekapt, ondanks het feit dat “men” er al 70 jaar van overtuigd is dat dat niet zou moeten gebeuren (immers, de bossen zijn onze adem); vruchtbare grond spoelt weg door de ontbossing - de door ons ontregelde natuur verweert zich met steeds heftiger “natuurrampen” en de “gezaghebbers” sluiten de ogen voor dit alles.

“Beschermd” wilde dieren worden massaal afgeslacht.

Op veel plekken op deze aarde worden de mensenrechten op grote schaal geschonden en worden dagelijks honderden mensen vermoord op grond van zogenaamde “religieuze” motieven. In veel landen worden vrouwen nog steeds slechter behandeld dan vee. Fanatieke “religieuze” terreurgroeperingen tieren welig.

Gedurende de afgelopen duizenden jaren hebben er steeds verlichte mensen op aarde rondgelopen (toch zeker één om de paar eeuwen, maar vermoedelijk véél meer!), die allemaal, vanuit onvoorstelbare compassie, maar één boodschap hadden: *wakker worden!* De mens heeft consequent de boodschap van deze verlichte mensen weten te negeren en daardoor de kans laten passeren om te groeien in bewustzijn. De Oosterse theorie dat de mensheid sedert de laatste tienduizend jaar alleen maar is achteruitgegaan in bewustzijn, lijkt zeer aannemelijk.

Ik noem u drie van deze verlichte wezens: Buddha, Jezus en Osho.

Mijn meester Osho heeft voor de ramp die zich aan het voltrekken is (het einde van alle leven op aarde) al vanaf begin jaren '70 van de vorige eeuw gewaarschuwd. Zijn boodschap van liefde en gezond verstand werd van de aanvang af gesaboteerd door alle westerse regeringen. Gelukkig waren er desalniettemin miljoenen mensen die hun gezond verstand wisten te gebruiken en die voelden en begrepen dat het anders moest met de wereld en met henzelf, dat de mensheid urgent een geheel nieuwe benadering nodig had omtrent hoe wij met elkaar leven, wilde deze aarde nog een kans maken de totale ondergang te vermijden. Gelukkig zijn die miljoenen mensen er nog steeds, maar zij vormen helaas maar een piepklein deel van de bevolking op deze aarde.

Osho werd in Amerika in de gevangenis vergiftigd en men heeft geprobeerd zijn werk te vernietigen. Dit laatste is niet gelukt. Osho's werk gaat door, duizenden mensen zetten zich daarvoor in, wereldwijd. Maar de gigantische ommekeer in bewustzijn die Osho had gehoopt onder de mensen te bewerkstelligen, heeft niet plaats gevonden. Uw politici en uw kerkelijke leiders hebben dat voorkomen

en ziet het resultaat: u staat op de rand van de afgrond en daar al met één been overheen, slaapwandeland, ook nog.

In andere bewoordingen heb ik dit alles in mijn *BOEK I* van *De Onzichtbare Acteur* ook al verteld, maar tussen alle anekdotes kon u daar, indien u dat wilde, gemakkelijk overheen of langsheen lezen. Deze herfst, luisterend naar Osho's lezingen uit de serie *The New Dawn* werd mij duidelijk dat Osho mij nadrukkelijk vraagt mijn mond open te doen - mijn tweede boek te publiceren. En wanneer ik om me heen kijk en zie wat er allemaal aan de hand is op deze aardbol *en wat mensen met verantwoording allemaal niet wensen te zien*, is er natuurlijk geen enkele reden om niet aan Osho's verzoek te voldoen.

Evengoed zult u in dit *BOEK II* anekdotes aantreffen (opnieuw verluchtigd met foto's) over theater, film en muziek, en verhalen over een paar reizen. Maar toch doe ik nu duidelijker een beroep op uw moed om feiten onder ogen te zien. Ik doe dat op basis van dingen die *ik* meemaak. Op basis van dingen die *ik* tegenkom. Van dingen die *ik* beleef, ondervind, voel. Dingen die mij nopen helder te blijven zien. Mijn verhaal is *mijn verhaal*, geen na-praterij van wie dan ook.

De mens heeft een duizenden jaren oude imprint van angst - dat hij zijn oude kleine houvastjes, die hem nooit iets hebben opgeleverd, niet mag loslaten. Ik verzoek u te proberen te begrijpen dat u uw oude ideeën *wel* mag loslaten, dat het misschien ook wel bijzonder veel voldoening geeft, die ideeën los te laten.

Let wel: bewustwording impliceert *niet* het omarmen van serieusheid. Juist serieusheid heeft de mensen door de eeuwen heen verminkt, bang gemaakt en manipuleerbaar. Osho benadrukt altijd dat het vieren van het leven de meest religieuze eigenschap is die een mens kan hebben. Niet voor niets heeft Osho zijn vele duizenden lezingen vrijwel altijd doorweven met veel grappen.

Er staat heel wat op het spel: overleven.

De ingrediënten daartoe zijn bewustwording en liefde. En misschien een beetje moed. Is dat zo griezelig?

Osho aan het woord

“Veel dingen waarover ik heb gesproken worden door mensen niet begrepen en omdat ze mij niet begrijpen voelen zij zich, onbewust, vernederd. En de enige manier die zij kunnen bedenken om te reageren is mij te veroordelen, zonder enige reden, zonder enig bewijs, zonder enige argumentatie. (...)

Maar voor mij is het een hilarisch verschijnsel - te zien hoe de hele wereld in zo'n puinzooi, in zo'n intense krankzinnigheid verkeert, dat een intelligente communicatie niet mogelijk is.

Ik sprak met de piloot van het vliegtuig van de U.S. Marchal - dat vliegtuig bracht mij van de ene gevangenis naar de volgende en de piloten en de stewardess raakten erg in mij geïnteresseerd. Zij begonnen te begrijpen dat mij onrecht werd aangedaan. Ze zeiden: 'Wij zijn in dienst van de regering, maar we kunnen geen rechtvaardigheid zien. Het is zo volstrekt onzinnig - van North Carolina naar Oregon is een reis van maar zes uur en ze slepen u van de ene stad naar de andere zonder een enkele reden'. Voor een reis van zes uur namen ze twaalf dagen de tijd. De piloot, die een goed opgeleide man was, doorzag de lelijke strategie dat ze mij eenvoudig wilden kwellen. Om vijf uur in de ochtend maakten ze mij wakker in de gevangenis met de mededeling: 'Uw vliegtuig staat klaar'. En het vliegtuig stond klaar, maar het vertrok pas om vijf uur in de namiddag.

De piloot zei: 'Dit is volstrekt absurd. Het vliegtuig staat klaar, ik ben klaar, ik zit te wachten, U bent klaar, U zit te wachten - ze vertragen de boel eenvoudigweg om te bereiken dat U in het holst van de nacht in de volgende gevangenis aankomt. Wij hebben het bevel gekregen: doe alles zo langzaam mogelijk, er is geen haast'.

Twaalf dagen lang zagen ze me geboeid, mijn voeten in kettingen, om mijn middel nog een ketting. En omdat er altijd veel pers was, bonden ze nog een ketting, een korte ketting, tussen mijn handboeien en mijn middel, zodat ik niet naar de persmensen zou kunnen zwaaien. Ik kon mijn handen zelfs niet bewegen.

De piloot zei tegen mij: 'Dit is nog nooit gebeurd... en al helemaal niet in een vliegtuig - hoe zou u kunnen ontsnappen? Zelfs criminelen en moordenaars nemen ze de boeien af in een vliegtuig...

Osho in de boeien...

Dit is pure wraak. Maar U ziet er zo rustig en kalm uit, bijna alsof u plezier hebt in de hele reis.'

Uiteindelijk vroegen ze me: 'Wat is het geheim van Uw kalmte? U bent niet boos, U geeft geen kritiek, terwijl alles wat er gedaan wordt zo onwettig is.'

Ik zei: 'Dit is een goede gelegenheid. In mijn hele leven heb ik nog nooit twaalf dagen achter elkaar vakantie gehad. Het zijn vast erg begripvolle mensen.'

De stewardess zei: 'We hebben gevraagd - wat voor een misdaad kan die stille man begaan? En allemaal zeiden ze - de marchals, de bewakers: 'Hij heeft geen enkele misdaad begaan. Zijn enige misdaad was dat hij mensen leerde om stil te zijn en om het leven te vieren.''

De dag waarop ze mij achterlieten in Oregon hadden ze tranen in hun ogen - de piloot, de stewardess, de co-piloot. Ze zeiden: 'Als we ooit vrij van ons werk hebben komen we naar Uw commune, want

U hebt ons, zonder iets te zeggen, ervan bewust gemaakt dat we iets missen. We weten niet wat het is, maar we weten dat we iets missen en we willen weten wat dat is. We hebben van anderen gehoord dat U dat meditatie noemt - we willen weten wat meditatie is.'

Alle gevangenisbewaarders hebben mij beloofd dat zij met hun hele familie naar de commune wilden komen, om te leren wat meditatie is. 'Want we begrijpen dat we alles hebben, maar leeg zijn van binnen.'"

Osho

Uit: *The New Dawn* – lezing 24,

30 juni 1987, ochtend.

(Vertaling: Pari.)

Lees ook de volgende lezing van Osho:

"Jesus crucified again – this time in Ronald Reagan's America – chapter 1." Osho's eigen woorden over de grove behandeling die hij onderging in de Amerikaanse gevangenissen, de onzinnige aantijgingen, de bom onder zijn stoel, hoe hij vergiftigd werd en het onderzoek daarnaar door specialisten uit de hele wereld. Simpel te vinden via Google: *Osho in an US prison*.

Lees ook: *Bhagwan: Twelve days that shook the world*, door Juliet Forman. Te bestellen via Amazon of Osho Viha..

Lees ook: *Osho – the first Buddha in the dental chair*. Geschreven door Swami Devageet, die twaalf jaar lang de persoonlijke tandarts van Osho was. Amazon of Osho Viha.

Veel van de 650 boeken met lezingen van Osho, in het Engels, zijn verkrijgbaar via Osho Viha.

Email: oshoviha@gmail.com Website: www.oshoviha.org

Deel I - Encore

Hoofdstuk 1 – Tussen de mazen van de zichtbaarheid

ENCORE

In het midden van mei, als de nachtegaals zingen,
En de avondglans huwt aan den morgenschen schijn;
    Als de schuchtere geur van de late seringen
    Zich mengt met den geur van de vroege jasmijn;

Toen hoorde ik uw lippen de woorden ontglippen
(Ik was maar een knaap en gij waart nog een kind):
    Hoe wrang is de smaak van verwinnende lippen,
    Zoo het innig verlangen der ziel niet bemint!

    En ik zag het gebed van uw hulploze oogen,
    En ik voelde, beangstigd, de angstige klem
Van uw' hande' om mijn hand, en mijn lippen bewogen,
Maar mijn machtlooze wanhoop verstikte mijn stem.

    Dan, uw schaamte bedwong het onstuimige hijgen
Van uw harte en de nachtwind verwaaide uw klacht,
    En niets meer verstoorde 't oneindige zwijgen
Dan een zwaan, die zich roerde in de roerloze nacht...

Maar nog, op mijn hand die uw handen omvingen,
    Herproeven mijn bevende lippen uw pijn,
    Als de schuchtere geur van de late seringen
    Zich mengt met den geur van de vroege jasmijn!

Geerten Gossaert

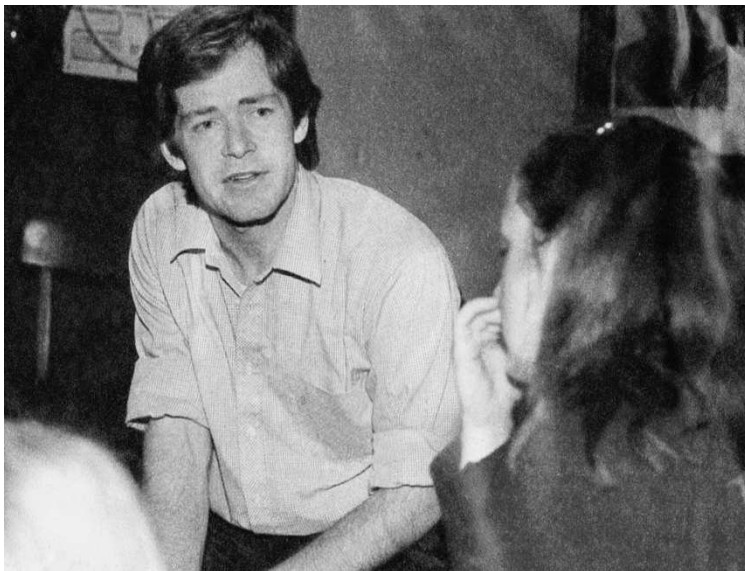

Ik zal proberen dit gedicht op muziek te zetten. De regels met de seringen en de jasmijn zijn mij al jaren bijgebleven. Wanneer het een goed lied wordt zal ik het toevoegen aan de cyclus *Rijmen*, waarin Jacqueline van der Waals, Gorter, Kloos, Werumeus Buning, Adama van Scheltema en Karel Vertommen al zijn vertegenwoordigd, alsmede schrijver dezes met de muzikale versie van het liedje van de hofnar over de merel, uit *De Koning*, in *BOEK I* te lezen...

Nu het jaar 2004 in volle bloei is, voel ik mij verplicht u in dit *encore* (het Franse woord voor toegift) het een en ander te vertellen over de vele vrolijke en even zo vele smartelijke gebeurtenissen waarmee ik de afgelopen twee jaren ben overspoeld, en wel omdat door die gebeurtenissen de in 2002 als laatst omschreven indrukken en verwachtingen een verdere ontwikkeling hebben ondergaan, waardoor de beelden die ik toen kon schetsen niet meer overeenstemmen met de beelden van nu. Dat hoeft niet erg te zijn, men moet ergens een streep zetten, zei ik al in de aanvang van hoofdstuk 1 van *BOEK I*, maar nu de realiteit heeft voorkomen dat *De Onzichtbare Acteur* al in druk is verschenen, zou ik wel dwaas zijn wanneer ik niet zou trachten dit boek te verfijnen en aan te vullen, ter meerder genot van de lezende lezer. #1

Dat de titel van het bovenstaande gedicht van Geerten Gossaert overeenkomt met de titel van dit **Deel I** van *Boek II*, is eigenlijk een gelukkig toeval.

Wanneer ik in het verleden regisseerde bij een toneelgezelschap en bezig was in de fase van het uitstippelen van de *mise-en-scène*, gebeurde het nogal eens dat er een situatie ontstond waarin de verschillende acteurs een plek op het toneel innamen, die ‘onhandig’ was. Onhandig in de zin dat de eerstvolgende ontwikkeling van het toneelstuk een opstelling van de acteurs vereiste die uitgaande van de op dat moment ontstane situatie niet te realiseren zou zijn. Al snel heb ik geleerd daarover niet in paniek te raken en koortsachtig voorgaande reeds verzonnen *mise en scènes* te willen veranderen, maar om rustig te kijken hoe ik van de nood (de kloof ten opzichte van hoe het een minuut later zou moeten zijn) een deugd kon maken. Dat lukte altijd. Sterker – het leverde altijd een onverwachte extra dimensie op.

November 1979. Twee foto's uit de KRO gids. Het heerlijke regisseren.

Wij repeteerden Antigone, van Anouilh. Met Mieke Muller en Robert Grijssen.

Foto's: Eddy Posthuma de Boer.

Het verband tussen de (steeds veranderende) posities die de acteurs op het toneel innemen in relatie met hun

emoties tegenover elkaar (en met zichzelf), is als een uiterst spannend, vierdimensionaal bewegend beeldhouwwerk. De onverwachte impuls die het overbruggen van bovengenoemde kloof met zich meebrengt, maakt die spanning alleen maar intrigerender, zo heb ik ervaren.

U kunt zich afvragen wat dit alles met de titel van dit **Deel I** en het gedicht te maken heeft – het antwoord op die vraag is: niets. Waar ik slechts op wil wijzen is dat het toeval (twee maal *Encore*, een onhandige *mise en scène* die omkeert in een voordeel) ons somwijlen een handje helpt. Misschien is het toeval wel een grotere vriend van ons dan wij geneigd zijn te beseffen. Vooral de laatste jaren gebeurt

het mij dikwijls dat ik er hartstochtelijk naar streef een mijns inziens nobel en zeer gerechtvaardigd doel te bereiken, maar dat de bergen energie die ik aan dat streven besteed, uiteindelijk voor een groot deel verspild blijken te zijn, zodat ik, afgezien van de luttele momenten van vreugde en goddelijkheid die als briljanten door de soep van de teleurstelling heen schijnen, mij voel achter blijven als een versleten en veel vertrapte deurmat, als een leeg geschraapte kom cakebeslag. Achterblijven, dat is het juiste woord daarbij. Alsof alle illustere gasten die jij op je feestje had uitgenodigd en die jij het naar de zin hebt gemaakt, zonder afscheid en bekommering zijn vertrokken. Wanneer daarentegen het toeval *jou* uitnodigt te verschijnen op een feestje, dan wordt het aanspreken van energie niet aan jou gevraagd en bestaat dus ook niet de kans op dat gevoel van achtergebleven, gebruikt en afgedankt.

Maar echt eenvoudig ligt het niet. Die goddelijke briljanten in de soep zou ik niet hebben gevonden wanneer ik mij niet zou hebben uitgesloofd. Waardoor wij meteen bij de kern komen, namelijk de voortdurende vraag of de inbreng van al die energie plus het onvermijdelijke bord teleursoep, opweegt tegen de vondst van die paar briljanten en of die briljanten ook tevoorschijn gekomen zouden zijn wanneer ik zou hebben gewacht op de zoete streling van het toeval. Dit laatste zeker niet. Mijn ervaring is dat mijn vriend-het-toeval mij alleen welgezend is wanneer ik mij eerst uitput in het streven naar mooie en nobele zaken, en van uitputting alle hoop op de vondst van een briljant heb opgegeven. Waarbij ik dan vooral moet vergeten dat de streling van het toeval mij ooit ten deel zou kunnen vallen, want wanneer ik daaraan zou blijven denken, laat hij zich zeker niet zien, die vriend. Zo lijkt de streling van het toeval de magnetische tegenpool van het verlangen daarnaar te zijn.

Men kan de vraag ook anders formuleren: wat is groter, een berg teleurstelling of enkele momenten van goddelijke voldoening? Neemt men afstand van die berg - wordt de berg steeds kleiner. Neemt men de voldoening onder de loep, teneinde haar werkelijke waarde te zien - wordt de voldoening steeds groter.

Ik realiseer me dat ook de titel van dit korte hoofdstuk 1 (*Tussen de mazen van de zichtbaarheid*) nogal raadselachtig is ten

*Enny Polak en
Joop te Nuyl in
De Warhoofdige
Minnaar (van Wim
Burkunk), rond 1979.
Foto: Sonja
Geerlings.*

opzichte van de inhoud ervan. Toch laat ik het maar zo. De titel zou boven veel hoofdstukken van *BOEK I* niet misstaan en inhoudelijk terecht zijn, evenals boven het hierna volgende hoofdstuk. Oorspronkelijk was het de *ondertitel* van de eerste titel die ik mijn boek gaf: *Het Krimpande Hart*. En ik vind het een mooie zin. Zo ijdel ben ik ook wel, dat ik zo'n mooie zin wil bewaren.

*Petra Janssen,
Wilma Koetsier en
Lex Schoorel in een
toneelstuk voor kinderen,
rond 1980.
Foto: Sonja Geerlings.*

1 Nu, in het najaar van 2013, negen jaar later, heeft de lezer het inmiddels in druk verschenen *BOEK I* van *De Onzichtbare Acteur* kunnen aanschaffen en lezen. Toch heb ik ervoor gekozen die zin te laten staan.

Hoofdstuk 2 - Het gesol met *Als Twee Druppels Water*

Londen, 7 januari 2002

Beste meneer Schoorel,

U zult wel ietwat verbaasd zijn om ineens en kaart uit den vreemde te ontvangen en misschien bent U het zo langzamerhand zat om nog aan een ver verleden te worden herinnerd. De zaak is echter dat ik tijdens een recent verblijf in Amsterdam, dat ik zo'n drie-en-twintig jaar geleden verruilde voor Londen, in het Filmmuseum op eigen verzoek "Als twee druppels water" terug zag. Die hernieuwde kennismaking liet zo'n diepe indruk na, dat ik U thans van mijn bewondering blijk wil geven. Ik acht de film overtuigender dan het onlangs door mij herlezen boek en Uw vertolking van de hoofdrol(len) behoort tot de beste acteerprestaties die er ooit in ons land op celluloid zijn vastgelegd: de subtiliteit waarmee U de door U uit te beelden "alter ego's" differentieert is bepaald imponerend. Ik kan mij alleen maar verbijsterd afvragen waarom U daarna geen soortgelijke kansen zijn geboden. Vandaar dit verlaat "Bravo"!

Hartelijks, Uw Lex van Delden.

Als Twee Druppels Water. Guus Verstraete en Lex Schoorel. Foto: Ed van der Elsken.

Zoals ik in *De Onzichtbare Acteur - BOEK I* waagde te voor-
spellen, gaven de erven van de bekende bierbrouwer Freddy H. niet
lang na diens dood, de rechten over de speelfilm *Als Twee Druppels
Water* vrij. Het zal altijd onduidelijk blijven of zij (en vóór hen de
grote H.) die rechten wel bezaten, ter zake kundige mensen hebben
daarover hun twijfel uitgesproken, maar ja, wie veel geld en dus
macht bezit is in de gelegenheid goede advocaten in te huren en het is
derhalve begrijpelijk dat de TROS in 1984, enkele minuten voor de
geplande tv-uitzending van de film, zich neerlegde bij H's verbod tot
uitzending. Sedertdien ontstond er een door de jaren heen voort-
durende roddel omtrent de motieven van H. voor dat verbod (en het
verbod van publieke vertoning in het algemeen), met als gevolg een
soort mythevorming rond *Twee Druppels*, die de belangstelling voor
de film geen kwaad heeft gedaan. Ieder jaar verschenen er wel artikel-
tjes in dagbladen of tijdschriften over de dubieuze motieven die de
grote H. gehad zou hebben om de film voor vertoning te verbieden, en
het droevige gegeven dat het Nederlandse publiek daarmee een groot
onrecht werd aangedaan, nu al die liefhebbers niet meer konden genie-
ten van dit stuk hoogstaand cultureel erfgoed.

Eind 2002 bereikte mij, via het Filmmuseum, het verheugende
nieuws dat de erven van H. hadden besloten de banvloek op te heffen,
en ik werd uitgenodigd op 11 januari 2003 aanwezig te zijn bij een
vertoning van *Twee Druppels* in het filmtheater Bellevue aan de Mar-
nixstraat, in het kader van de jaarlijkse 'Klassiekerdagen', georgani-
seerd door de NRC en het Filmmuseum tezamen. Ook werd ik ge-
vraagd om na afloop van de film, ten overstaan van het publiek, een
kort vraaggesprek te hebben met de organiserende journalist Hans
Beerekamp. Aan beide verzoeken voldeed ik graag, met name omdat
ik een jaar of drie eerder een aardige *try-out* van dit gebeuren had
mogen meemaken in het Hilversumse Filmhuis. De vertoning van de
film was toen een succes en het voor- en nagesprek met Piet Bijlholt
bijzonder prettig.

In de langdurige impasse tijdens de concertserie van mijn liede-
ren (het volgende concert zou pas in maart plaatsvinden), was deze
plotselinge aandacht voor mijn uitzonderlijke acteerprestatie van ruim

veertig jaar geleden een welkome afleiding en een herinnering voor mij dat ik hoe dan ook mijn sporen had verdiend op respectabel artistiek niveau, ook al misgunden zekere lieden mij die sporen in deze dagen. # 1

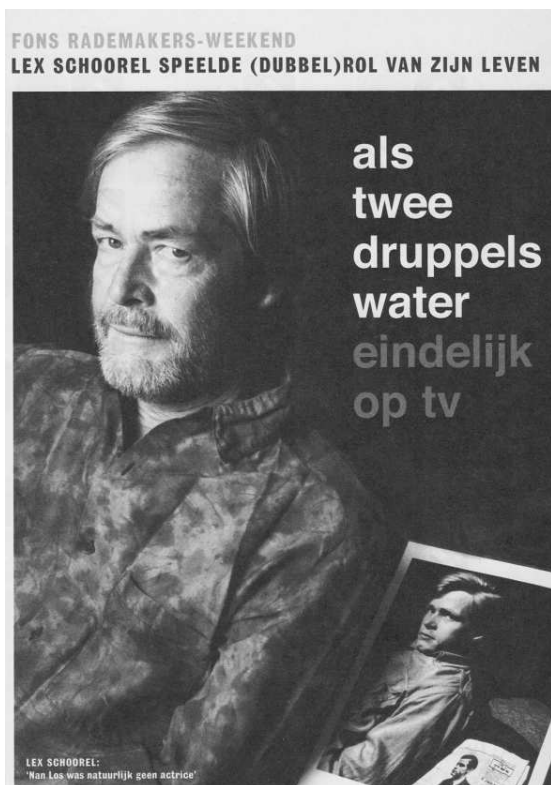
Op 11 januari zat Bellevue goed vol en na afloop van de vertoning klaterde er een hartelijk en langdurig applaus toen ik mij naar voren begaf voor mijn gesprekje met Hans B. Het was opvallend hoe, zowel in Hilversum als in Amsterdam het publiek tot het einde toe geboeid bleef door *Twee Druppels* en hoe zeer de meesten klaarblijkelijk vonden dat de oude film ‘overeind bleef’ en dus niet verouderd was. Het gesprek met Hans verliep vlot en er kon zo nu en dan zelfs even gelachen worden. Bijzonder attent vond ik het van hem dat hij mijn nog niet uitgegeven boek *Het Krimpande Hart* even noemde: hij had het een maand eerder aangetroffen in de bureaula van een collega en mij gevraagd of hij het mocht lezen en nu sprak hij er met waardering over, ten overstaan van een volle filmzaal...

In juli had ik een lange ontmoeting met de filmhistoricus Egbert Barten. Vermoedelijk is er niemand in dit land zo uitvoerig gedocumenteerd over alles wat er met en om de film *Als Twee Druppels*

Water is gebeurd als hij. Ons gesprek werd op de band opgenomen, maar het verslag dat hij daarvan maakte werd uiteindelijk niet voor plaatsing geaccepteerd door het blad SKRIEN waarvoor het bestemd was (vertelde Egbert mij later). Vanzelfsprekend weet ik niet waarom het artikel werd geweigerd.

VPRO gids augustus 2003.

In augustus vroeg de VPRO mij om een onderhoud ter wille van een artikel in de VPRO gids. Dat onderhoud vond plaats, op mijn verzoek in het Baarnse etablissement

De Generaal, vlak bij het station, alwaar ik eerder een gesprek had gehad met Els Boer voor de Gooi en Eemlander, n.a.v. de twee concerten in het kasteel De Hooge Vuursche. Ook kwam er een fotograaf voor de VPRO gids een mooie foto maken te mijnen huize, en inderdaad verscheen enkele weken later een uitgebreid artikel in deze gids, rijkelijk geïllustreerd (zelfs een foto van de film *Twee Druppels* op de voorpagina), maar helaas alweer doorzeurend over de al zo vele malen uitgekauwde anekdote omtrent de vermeende achtergrond van de boycot door de biermagnaat. Vrijwel geen woord over de andere interessante zaken die tijdens ons gesprek aan de orde waren gekomen - die had de redactie van de gids er uitgezeefd. Vrijwel, want zowaar: één regel over mijn recente activiteit als componist.

Deze ene regel was weer aanleiding voor een live optreden van mijn persoon in het middagprogramma van Vincent van Engelen op radio 4, op 19 september. Vincent deed dat uitmuntend. Zijn vragen deden ter zake, getuigden van interesse en waren respectvol. Hij liet de luisteraars verschillende opnames horen van Schoorel als zanger en ook twee nieuwe composities van mijn hand van liederen op gedichten van Martinus Nijhoff en Jacqueline van der Waals, gezongen door de mooie sopraan Anne Grimm. Over *Twee Druppels* zei hij: *die film heeft destijds een verpletterende indruk op mij gemaakt. Jouw rol daarin was een sublieme prestatie.*

Inmiddels was ik door het Filmfestival te Utrecht gevraagd aanwezig te zijn bij de vertoning van *Twee Druppels*, met de geheel gerenoveerde kopie die het Filmmuseum daarvan gemaakt had, een speciale gebeurtenis waarbij ook Fons Rademakers aanwezig zou zijn en waarbij deze de DVD box overhandigd zou krijgen, met al zijn films op die moderne schijfjes vastgelegd.

Voordien echter belde het Utrechts Nieuwsblad mij op voor een gesprek ter wille van een artikel, zeer speciaal ter gelegenheid van het opnieuw in de bioscoop komen van *Twee Druppels* en hoe het toch met Schoorel was gegaan in al die jaren. Rond half september vond dat gesprek plaats in de stationsrestaurant te Utrecht. Behalve de vriendelijke journalist (die slecht geïnformeerd bleek te zijn over de achtergronden van de film en de beroemde boycot), was ook een jonge

maar zeer gedreven fotografe aanwezig, die het gesprek halverwege onderbrak voor het maken van een foto van Schoorel in de stationshal, iets waar ze veel tijd voor nam (en wat uiteindelijk ook een goede foto in de krant opleverde). De tot dan toe vriendelijke journalist leek door de onderbreking wat geïrriteerd, en de voortzetting van ons onderhoud voelde dan ook wat ‘afraffelig’ aan. Op de dag van de voorstelling in het theater Rembrandt verscheen het artikel inderdaad in het Utrechts Nieuwsblad en het stelde mij zeer teleur. De journalist had het voor elkaar gekregen de leuke, prettige, positieve dingen uit ons gesprek (die uitgebreid aan de orde waren geweest) ‘weg te zuiveren’, en wat overbleef was een zeurderig verhaal over iemand met wie alles mis was gegaan in zijn leven, iemand in wie ik mijzelf niet herkende. Maar de bijgaande foto was mooi.

Vijf dagen voor de Festivalpremière van *Twee Druppels* zond de VPRO de film uit op de televisie. Zeer tot ongenoegen van het Film-museum (en van het Festival, neem ik aan), zo bleek mij later. Het is inderdaad een raadsel dat zoiets ‘onzakelijks’ mogelijk was. Enige lieden hebben hun rechten niet verdedigd en hun poten niet stijf gehouden, mag ik aannemen. Naar verluid had de zoon van Fons de hand in (de toestemming voor) de VPRO uitzending: hij was degene geweest die de totstandkoming van de DVD-box organiseerde, en blijkbaar had hij zekere bevoegdheden.

Op 24 september togen Manjula en ik (per trein natuurlijk) naar Utrecht, een plastic tas bij ons met daarin onze ‘verkleedjasje’s’, die we pas in de bioscoop zouden aantrekken. We zochten en vonden het vegetarische restaurantje aan de Oude Gracht en aten daar voortreffelijk. Ik was zeer gespannen, hetgeen bevestigd werd door een heftige hoofdpijn, waartegen ik, bij de maaltijd, een aspirine nam die gelukkig snel werkte. Veel te vroeg waren we in het theater Rembrandt, waar we wat ongelukkig werden heen en weer gestuurd tussen de juffrouw aan de kassa en andere dienstdoende studentes, die niet goed wisten wat ze met ons moesten beginnen. Maar dat kwam goed. Uiteindelijk ontfermde een alleraardigste ‘privébegeleidster’ zich over ons, die begreep wie wij waren en waar we voor kwamen. Zeker een half uur moesten wij nog wachten, voordat wij, tezamen met andere notabelen, naar binnen geleid zouden worden in één van de bovenzalen. Bij de

benedenbar kocht ik een kopje koffie en ik ontmoette daar een aantal technische jongens met wie ik in diverse tv-producties had samengewerkt (onder hen Beat!). Ik herkende ze, maar wist niet alle namen meer.

Om nog wat vocht kwijt te raken zocht ik het toilet op, waartoe ik een groot aantal trappen moest beklimmen en sombere gangen doorlopen. Ons wachten speelde zich verder af op de tussenverdieping, een soort overloop in het trappenhuis. Stoelen waren er niet. Toen ik me al te opgelaten begon te voelen (de eerste gasten kwamen de trappen op), verplaatsten wij het wachten naar de bovenverdieping. Even later zag ik dat de inmiddels gearriveerde Fons Rademakers, eveneens op zoek naar het herentoilet, hetzelfde trappen- en gangen-traject moest doorlopen, hetgeen ik voor een heer op zijn leeftijd, bij zo'n feestelijk gebeuren, een belachelijke opgave vond. Sowieso kwam het theater Rembrandt niet op mij over als een feestelijk of vriendelijk gebouw en ik herinnerde mij de locatie waar destijds, bij een vorig Utrechts festival, *Twee Druppels* werd hervertoond; dat was toch een heel wat waardiger pand.

Tot mijn niet geringe vreugde kwam ook Friso Wiegersma de trappen opklauteren en even later ontmoetten wij elkaar in de rij van 'genodigden'; dat was een hartelijk weerzien. Vanaf dat moment voelde ik dat de avond verder wel naar wens zou verlopen. Wij memoereerden de anekdote over 'hoe het kwam' dat Fons mij voor de rol in *Twee Druppels* had gevraagd (zie mijn verhaal daarover in *BOEK I*), en het bleek dat Friso zich daarvan een licht afwijkende versie wist te herinneren als ik. Volgens hem waren het vooral Lili en Friso zelf die Fons er destijds van hebben overtuigd met mij de goede keus te maken. (Heineken zag mij al helemaal niet zitten: "Wat moeten wij met die schandknaap", schijnt hij na de proefopnames gezegd te hebben.) Friso's hartelijkheid was dermate oprecht en ik voelde mij daardoor zo welkom en een beetje een terecht feestvarken, dat ik ook tegen de ontmoeting met Fons niet meer opzag.

Ik heb Fons zeker voor de vertoning even gesproken, maar vreemd genoeg weet ik daar niets meer van af. Natuurlijk was ook Lili er, zijn altijd aanwezige levensgezellin en *partner in business*. Verder Mulisch, Blokker, Van Mierlo en Conny Palmén en ongetwijfeld nog

een paar vedetten. Ik kan me niet herinneren of Friso en zijn vriend Hans ook een gastenplaats hadden, maar bij nader inzien zou het toch absurd geweest zijn wanneer dat niet zo was.

De rij achter ons was geheel bezet door een vijftiental ongeveer 14-jarige jongens en meisjes, die blijkbaar om een zeer speciale reden waren uitgenodigd. Ik vond dat nogal vreemd en hield m'n hart vast vanwege het tumult dat ik verwachtte van deze jongelui, van wie ik niet kon geloven dat zij de film uit werkelijke belangstelling wilden zien. Te midden van hen zat, vrijwel recht achter mij, een meisje dat gedurende de hele film hardop maar spontaan reageerde op wat zij zag gebeuren. Zij leefde intens mee met alles wat de hoofdpersoon overkwam, waarschuwde hem zo nu en dan iets (doms) niet te doen en zij uitte regelmatig haar verontwaardiging over het hem aangedane onrecht. Waarschijnlijk was zij vanaf het eerste moment verliefd op de jonge man. Ik geloof niet dat zij zich realiseerde dat de acteur die zij zo bewonderde in een veertig jaar oudere editie voor haar zat... Voor het overige hield de hele rij jongens en meisjes zich voornamelijk zeer stil.

Erg jammer was het dat de hele projectie van de film onscherp was. Ik hoop niet dat dat aan de gerenoveerde kopie lag, want dat zou een soort ramp zijn vanwege latere vertoningen in het land. Maar ook wanneer de oorzaak van de onscherpte lag bij het projectietoestel van de bioscoop Rembrandt of bij onoplettendheid van de dienstdoende technicus, slordig was het wel. Ik kan hierover oordelen omdat ik niet lang geleden de film twee maal in een bioscoop heb gezien (vóór de renovatie), en toen wel scherp. Met name bij de vrij donkere scène op het landweggetje in Lunteren (die prachtige luchten!) verloor de film zijn *brille*. Het voelt als iets wat hoort bij de film *Als Twee Druppels Water*, het mag dan de beste Nederlandse speelfilm uit de twintigste eeuw zijn (ik citeer daarmee Mathijs van Heyningen in Het Parool, augustus dit jaar, maar hoe velen hebben mij die mening al niet toevertrouwd), er is altijd slordig mee omgegaan, zoals ook met de hoofdrolspeler.

Helaas speelde de vrij lange slotmuziek zich af onder een zwart beeld; dat waren rare minuten. Kennelijk had men in deze kopie de niet meer ter zake doende aftiteling weggewerkt, maar ik vond dat

jammer. Er ontstond daardoor een soort ‘limbo’ bij het publiek: moeten we nu applaudisseren of niet, is het nu afgelopen of niet? Ik ervaar die ingreep als amateuristisch.

Mijn vergrote prostaat noopte mij ‘even’ naar het toilet te rennen (trappen op, gangen door, trappen af), waardoor ik wat later op het toneeltje verscheen dan Fons Rademakers en Harry Mulisch. De laatste negeerde mij in eerste instantie, maar later in deze voor Fons georganiseerde sessie vond hij het blijkbaar toch te gênant mij niet even de hand te drukken, hetgeen toen gebeurde, achter de rug van Fons om, een beetje raar. Mulisch deed een speech voor Fons (natuurlijk deed de microfoon het eerst niet, dat hoort zo, bij dit soort gelegenheden) en overhandigde hem de DVD-box, en Fons deed een speech voor de journaliste die het boek over zijn leven had samengesteld, en die ook op het podium aanwezig was, hoewel in een vrijwel onzichtbaar hoekje. De essentie van het speechje van Mulisch was dat Fons destijds zo goed kon tennissen en daarmee altijd won, de essentie van het speechje van Fons was dat de dame van het boek niet alleen goede vragen kon stellen, maar ook zeer goed kon zwemmen. Over de juist vertoonde film *Als Twee Druppels Water* werd met geen woord gerept (hetgeen het belang van en de vermeende opwindning over de nu o zo legale hervertoning erg betrekkelijk maakte), en al helemaal niet over de prestatie van de hoofdrolspeler, naar wie het publiek zojuist twee uur had zitten kijken, en die nu min of meer voor Jan Doedel naast de twee ‘echte’ vedetten stond te staan, in zijn nieuwe jasje en nieuw overhemd, speciaal voor deze gelegenheid gekocht bij Mc. Gregor.

Grappig was het dat Fons deze hulpeloze acteur, daar op dat podium, steeds dicht tegen zich aan trok, niet eens zozeer omdat hij zich *deep down* wel realiseerde sedert de laatste draaidag nooit veel aandacht laat staan vriendelijkheid te hebben opgebracht voor dit ‘*spectacularly gifted person*’, die tenslotte zijn film had gemaakt tot het succes dat het nog steeds bleek te zijn, maar, voor mijn gevoel meer omdat hij zich eenzaam en koud voelde worden bij het kille speechje van Mulisch. Grappig zei ik. Intens triest kan men ook zeggen. Het spontane verhaaltje van Fons was natuurlijk amusant (Fons kan altijd praten en is amusant wanneer hij dat wil) en ik bezit nu een foto van de drie bejaarde heren, die een uitermate gezellig samenzijn